تحقيق سور: الإخلاص، والفلق، والناس
من مخطوط تفسير ابن فورك

[illegible]

كلية الإمام مالك للشريعة والقانون

دبي – دولة الإمارات العربية المتحدة

تاريخ الاستلام : ٢٠٠٨/٠٣/١١ تاريخ القبول : ٢٠٠٩/٠٤/١٥

الخلاصة

يتناول البحث تحقيق ثلاث سور من تفسير العلامة ابن فورك محمد بن الحسن أبي بكر الأصفهاني، والمعروف بتفسير ابن فورك، وهذه السور هي: الإخلاص، والفلق، والناس، وقد جاء البحث على قسمين، الأول: الدراسة، وفيها ثلاثة فصول: الفصل الأول: سيرة العلامة ابن فورك، والفصل الثاني: عصر العلامة ابن فورك العلمي والسياسي والاجتماعي، والثالث: منهج العلامة ابن فورك في هذا التفسير. وطريقته في الاستدلال باللغة والآثار والقراءات.

والقسم الثاني: اشتمل على تحقيق المخطوط، والتعليق على ما ورد في المخطوط بما يحقق إخراجه على الصورة التي أرادها المؤلف.

ثم انتهى البحث بنتائج دعوة إلى ضرورة بذل العلماء الجهد في إخراج هذا الكتاب كله وتحقيقه ونشره لما فيه من فوائد علمية، وطريقة مبتكرة في التفسير من جهة السؤال والجواب التي اعتمدها المؤلف في التفسير.

المقدمة:

[illegible]

[illegible]

[illegible]

وصف المخطوط:

[illegible]

عملي في المخطوط:

[illegible]

[illegible]:

[illegible]:

[illegible]

:pfNjDčhďžňEfTY :Ď ďňEüT ňE

.+ťččf+!čf :č+ ohďž
.+ťččňžŮf+!čf :Ď+ ohďž
.+ťčč+ťfĂ+ťďžňž+!čf :ď+ ohďž

:ňžňE Ď žpfNjDčhďžňEĂNjďžňKňňE üT ňE

.+žDďňpčfTřŮf ČŠNňčŽŤ :č+ ohďž
.ŽŤčfpčfTřŮf ČŠNňčŽŤ :Ď+ ohďž
.KfčŽ!čfpčfTřŮf ČŠNňčŽŤ :ď+ ohďž

الفصل الأول: **سيرة العلامة ابن فورك**.

.LňňŽ dňňňňNjČ KěčŠŽ

:LňňNj

Ž+hĂňD- [Č]čŽ!f OřĂ čňf Džhŕŕŕ

[illegible] (D).

[illegible]:

[illegible].

[illegible] (d).

[illegible].

[illegible]:

[illegible] (D)

[illegible].

[illegible] (d).

[illegible].

[illegible].

[illegible].

[illegible] (E).

[illegible]:

(e) [illegible] (E).

:LjjNjĊDžŽ

.[Čċ] «+ČĝP +Z[hNIJJDŽŽŽŽŽŽĂLNjĝŽŽL+ŏDŽfJŽĞĞnf NĞŽĂ ŽĊkyu'Ăďž+» :ýĞĝ

.LjjĝNjĎKeĞŽŽ

ý|L5ÜŽĂĞĞĎLJĭ !ĝNjĝŽŽŽ ČŽŽĂNĂ ÜŽŽŽŽčď/ùNj+ĎČĒ :+Ďj ||ŽĂŽŽLjjŽČŽŽĂk
Ž+RĬ DŽŽĂ|ĝĝ ĞĞ+ÜĞĞĞŽŽĎĂĎĬĎĬ DŽŽŽĞĞĞ dŽĞK|ĝĝĂ.[ČČ] lŽŽŽ!f ČŽŽLjjĞĂ ĞĞĞĝ
.NJŽ YĞŽ LjĞĞŽŽŽfĂĝĞĞĞ DĞĞĞĂ ÜĞŽŽf NJΣ ĞŽLjjĞŽŽŽLjjŽ

NjĞŽŽLjjĞĞ+ĞŽ LjĞĞĂďŽŽŽLjĞĞĞĞĞŽŽ LJDŽŽŽŽŽf YĞ+ ŽĂ+DKŽ+RĞĞ5NjĞŽŽLjjŽŽŽŽŽ
.[Čč] ĞŽŽĞĞŽ

Ĭ ŽŽŽ!f ĞĞŽŽŽŽŽŽ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

الفصل الثاني: عصر العلامة ابن فورك:

.hňzJřrz |ÉhÚÉ|É:ČKeďŽ

:LÉďžŤůŤLňý|LÉĂ ÜLňňýĂ!ÉŽT Ž ČŤ ďÉÉŽ ŽT ž!Ž LďŽ| ŽĂ5LJŕůť, ňďŽ ň!
ďÉŕť, ďŽ LÉňŽ T LŤ ŕňňDĚ ĎŽŽÝŮŤŮŤŕ ýŮP LďŽ Ü(Ďď) ŽĂňďĂ ŽT !ňĂ ňňňž
yňňR LJďÉŕť ÜůNjÉČĚ +ňŤj NÉŕĂ +ňŤj Ě !ďůNjďďČ +ňŤj KďňňhLďŽ| !ňĂ || ŽĂ5LJňů
ýďÉďŽ5LŽ|R ďžďď ďÉŕť Σ ď ďďďŽ KŕĂňŤj KLÉŕ KŕĂňŤj!ŕ ĚňNjý!ďÉ LňňýĂ|LJLJD
ČňÉ+ňňŽďŽďÉŕTDňPňŕ ÜďÉŕ|ŽÉ ďňňŽLÉŕ ďŽ Üďňňňň KďŽŽT !ŕ Ý!ďÉĂ Üňť ďÉ !ŕ
+žďŽ KŕŽďÉ ďďĂ Ü3 ŽT!ŕ LďŽňĂňňŕ ĂDý Žž!ŕ LďŽŽĂ!ŕ NňDĂňňď ďňňžÚ ďďňňď ďž
ýňňŕ ňRNjýžĂ. (ČĚ) DňďňŽďŽď Σ ďĂ ÜďňLĂ YďďŽýňĂďŽýňDŽĂDÜĂňž ýďŽ ýňď
Ě ŽŽŽ |LJDŽňňňj ÜňňňňŽ DňňňŽ LňŽ LňňŽ+ňďďŽňňňŽ LňňŽNňňňĂ || ŽĂ5LJňůLňŽýžň
Ě Ŕŕ Žňňŕŕŕŕ ŮďňňňňŽ DňňňŽ+ňŤ ďŽ || ŽĂ5LJňĂ +ňŽ ďňňňŽ+ňŽLňŽ+ňňŕŕŽŽŽD
.NňňŽňŽňŽŕ ŽĂ5KŽ+ňRŽŕŕ+ňňŕ ýňňŕňňLňňĂňňňň

[illegible]

الفصل الثالث: منهج العلامة ابن فورك في التفسير:

[illegible]:

[illegible]

[illegible]

[illegible] *** [illegible]

[illegible]

[illegible] *** .....

[illegible]

[illegible]

[illegible]

:ęęę

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

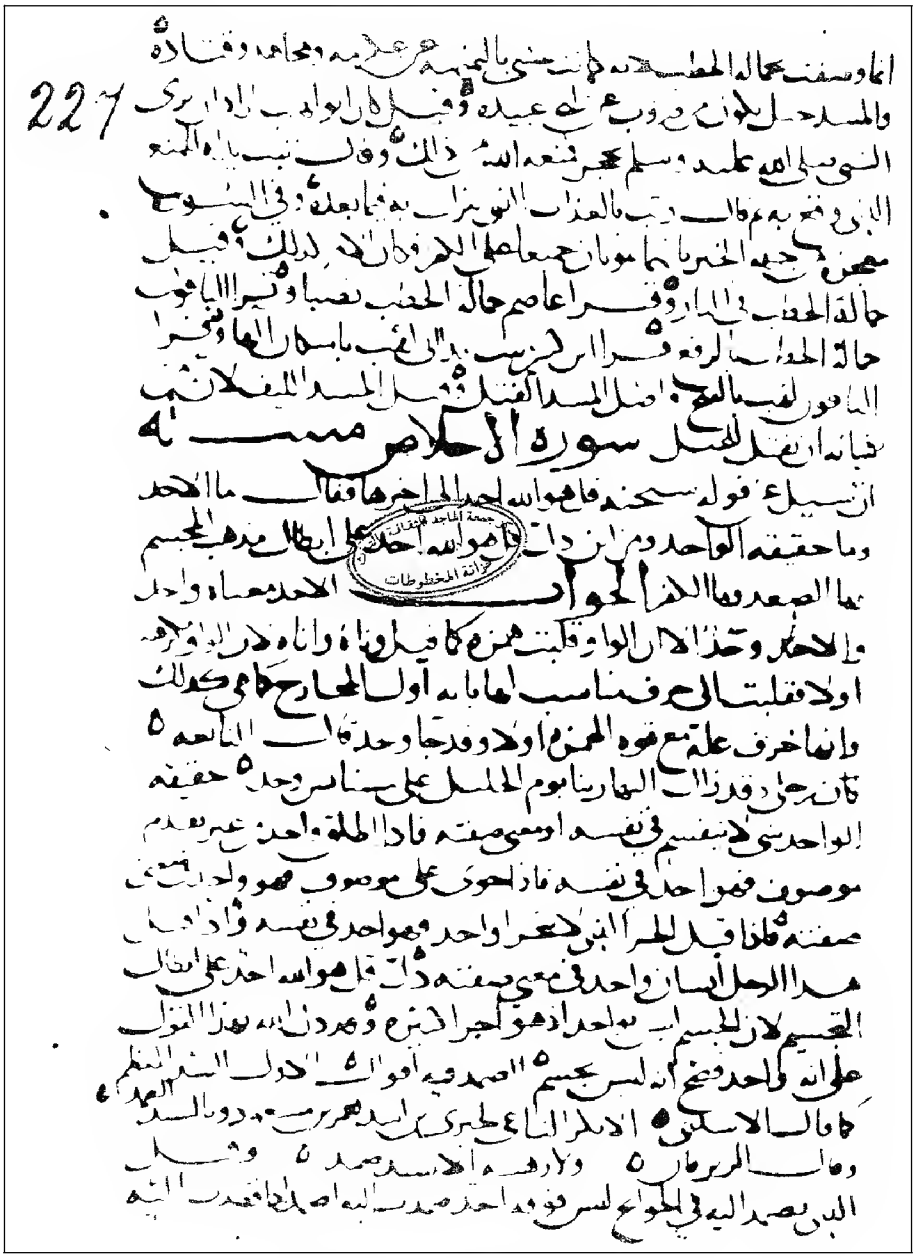

f ŭPŰf lSĂţ LJłŽ !ĂÜf+oSţ !f lSĂţ

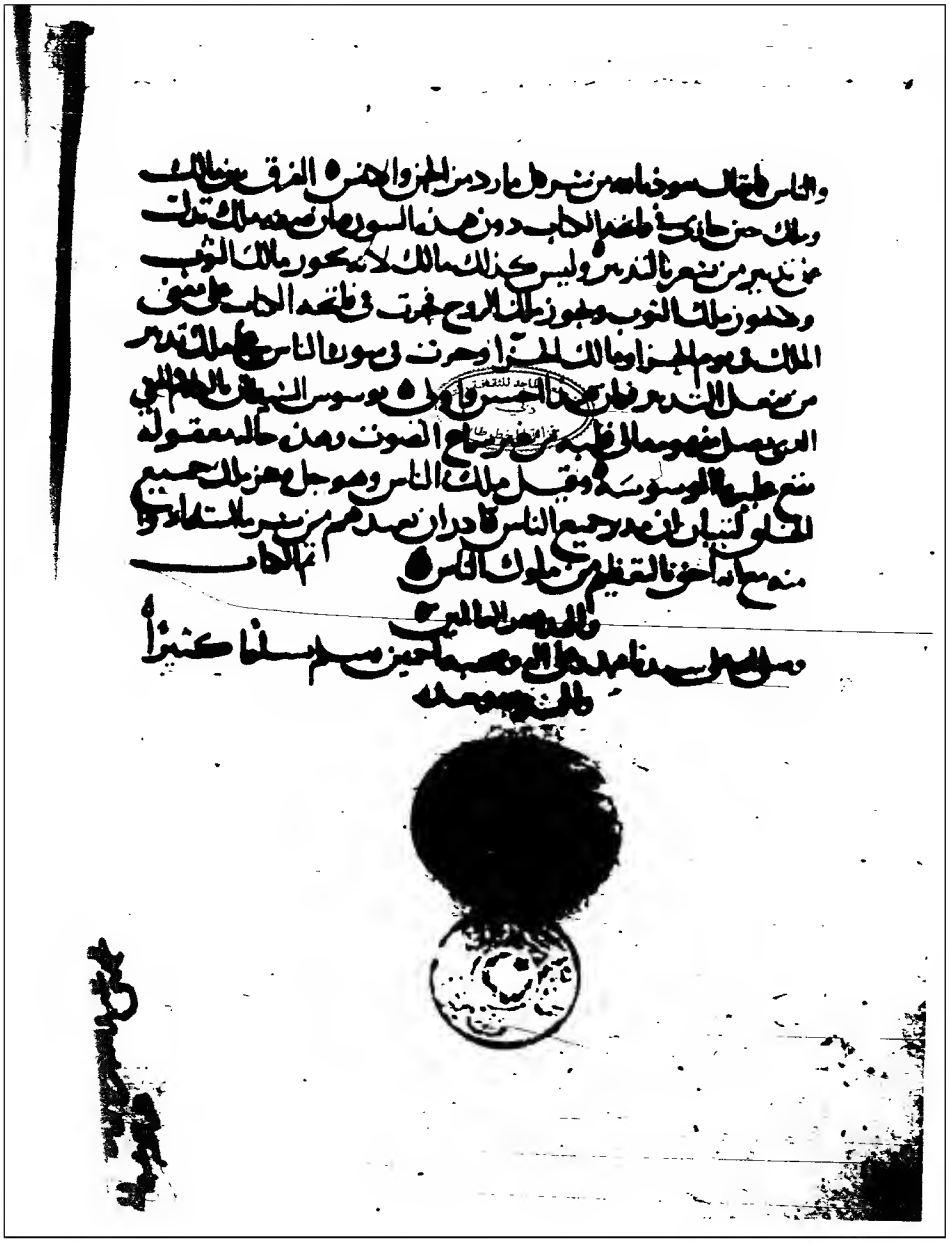

نص المخطوط:

!ĭЄ[illegible]

سورة الإخلاص

[أ-٢٢٧] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

سورة الفلق

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

سورة الناس

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[أ-٢٢٩]

الخاتمة:

Č -

č -

[illegible]

Ď - [illegible]

d′ - [illegible]

Đ - [illegible]

هوامش البحث:

(Č) [illegible]

(č) [illegible]

(Ď) [illegible]

(d) [illegible]

(Đ) [illegible]

(đ) [illegible]

(Ē) [illegible]

(ē) [illegible]

(Ě) [illegible]

(Čċ) .čdČ/Đ Ü ğ ž Ş Ť ! f K ČĞ Ť Ü Ö ň ů f : ƨ U ł j

(ČČ) ƨ ğ ! Ğ Ş ĦĞ Ž Ň Ą Ü Đ Ž Ý Ń J ł ž Z Ğ ž Ğ ą Y ţ Ł ğ Ƨ Ą Ť Ğ ď ł ů ƨ ą + Đ ď Ž Č Ň Ą : Ł Ą Đ Ž Ł J ł ú ý Ğ
Ł ƨ ą Č 5 + Ł ď ď ž ƨ ď » Ą . Đ ē Č/Đ : Ł Ğ Ž Ü f K Ğ Ą Ü Ł Ą Đ Ž Ł J ł ů : ƨ U ł j . + 5 Ą ! f ƨ Ń Ğ ň Ů Ř f
Ř ď k + ů ť + o Ť ď ł ť + ů ť Ł J ł ž f ƨ ą Ł J ď ž ! Ğ Ü + ž d Đ Č + o Ť d ž Č Ň Ą Ü Ğ ł ď ž Ğ ƨ ą f Y Ą ť ł j f Č 5
. Ł Ą [! f + ů ť Ł J ł ž f ƨ ą + Č ƨ P Ť Ž Ž ƨ f + ł ď ď ž f ƨ k Ü f ń T d ž Ą « Ł f ƨ ń) » f ƨ ň Ğ Ą ď ž

(Čč) .Đ č Ē/č ē : Ć ů H ł j D ž Ž D ƨ ą Ü Č Ň Ą ł f . Đ ē Č/Đ : Ł Ğ Ž Ü f K Ğ Ą Ü Ł Ą Đ Ž Ł J ł ů : ƨ U ł j

(ČĎ) .čdČ/Đ Ü ğ ž Ş Ť ! f K Č Ğ Ť Ü Ö ň ů f : ƨ U ł j

(Čd) .Đ ē Č/Đ : ƨ Ń ł e ! f D Ą ł Ł j . Đ č Ē/č ē : Ć ů H ł j D ž Ž D ƨ ą Ü Č Ň Ą ł f : ƨ U ł j

(Čđ) .Ğ ł e ! Ğ Ą č d Č/Đ : + ğ ž Ş Ť ! f K Č Ğ Ť Ü Ö ň ů f : ƨ U ł j

(Čd) .Ğ ł e ! Ğ Ą č d Č/Đ : + ğ ž Ş Ť ! f K Č Ğ Ť Ü Ö ň ů f : ƨ U ł j

(ČĒ) Ü ğ ł j Ą + ď ł ů Ü ƨ ą + Ł J ł ů . ‖ ƨ Ą Ą L J ł ů . Ş Ą + ť j Ĭ ! g d ď d ď + ť j + ď ł ů J ď ž ł o o Ū f ‖ Đ ž ł ƨ Ğ ƨ U ł j
. Đ ē Č - d ē č/č č

(Čē) . d ē Ē/č č Ü ğ ł j Ą + ď ł ů Ü ƨ ą + Ł J ł ů

(ČĒ) . d Ē Ē/č č Ü ğ ł j Ą + ď ł ů Ü ƨ ą + Ł J ł ů

(čċ) . d Ē Č/č č ù N j Ē d ' : + f o o D Ü ğ ł j Ą + ď ł ů Ü ƨ ą + Ł J ł ů : ƨ U ł j

(čČ) . d ē Ē/č č ù N j Ē ē : + f o o D Ü ğ ł j Ą + ď ł ů Ü ƨ ą + Ł J ł ů : ƨ U ł j

(čč) N j Ž Ÿ f Č u r S ƨ + h Č ň D Ď ! g N j Ą K Ğ ů T ý d ž + ů ť ƨ f h L h L J ł ƨ ƨ h ƨ D Ž ů T p L J d ž Ť U T Ą N Ą
: Ğ ů ý Ğ

(čĎ) Ť Ž ď p Ť E h ø ø ø ø ø ø ď ž ů ú ę *** Ş N j K Ğ ę ü + ł E Ş T d Ğ ł ł Ą Ą Ł J ł ę
. Ē Č/Đ : K Ą ƨ ň ů ƨ + ł f ƨ f ů Ü f o o N j ł ł ł D ď ž d ž Ü Ą d ž f K Ą ů G : ƨ U ł j

(čĎ) . Č Č d Đ/Č : + ę J Ž D ď ž d ž ť ƨ N j Ü f . č Č Đ/ē : L ď ž ! f Ü f o o N j ł ł ł : ƨ U ł j

(čd) L J ł ů : ƨ U ł j . + o D Ž Č Ň D L h Č L J ž Ğ ł ł Ž Ž ƨ Ü L J ž Ğ ł ł Ž Ÿ f Č u r S) Σ Ğ ů L J ł Z ĭ Ą ƨ d ž Ą N Ą
. d ď d Č/Đ : ý ƨ ę L K f D Ğ ď ž Ü Ą ę H ů Ą . Ē Ē ě/Đ : ƨ ť ę K f : ƨ Ą +

(čĐ) . d ď d Č/Đ : ý ƨ ę L K f D Ğ ď ž Ü Ą ę H ů Ü o o D N j Ą 5 Σ ď ĭ K f : f o o D ť ! f : ý Ğ + d Ą + Z L Z ĭ Ą ƨ d ž Ą N Ą

(čd) Ü d ď d Ē Đ : D ď ž . t Ü P Ü f l ƨ Ą [: Y Ğ ů ƨ ť ę K f Y Ğ + Ü ĭ K ď Ą K f N j ƨ P D Ĭ K f ƨ Ą Ü f D ď ž ! f ý [T Ą
Y z + L J h Č Ň D L Z : ĭ K ď Ą K f ł j Z . Č Ğ ĭ K f L ę ł j Ą Ğ Ž Ü N j o [Ą Ü d E Č/Đ E ę Ğ ! f Ą Ü c d E/d : f o o D Ą
Ÿ f ý ƨ L ę ‖ ł ƨ Ğ ł j Y [l f j : D Ž Ą N j Ą Ž Ÿ f Ĭ D Ž Ÿ f ý Ą [ƨ ! f Ą Ğ L ę + ƨ T d ž L J D Ü (N j Ž Ÿ f Č u r S)
. l ƨ Ą [! f (f o o D ť ! f Ÿ f * f o o D Ÿ f Ą N j ý) Ĭ ! Ğ k

(čĒ) . N j ů ƨ P k ę ň ů

(čē) . Ē Ē ě/Đ : D ď ž ! f L J ƨ ! f ƨ ť ę K Ü ƨ ą + L J ł ů . d E E/d Č : L J Ğ ł ł y d Ğ Ü f ƨ ť Ü f : ƨ U ł j

(čĒ) Ĭ ƨ [K ł ů Č l a j Ğ ď ž Č d ď ž K f ł j Ů ů ! f L J ł ů Ğ ƨ Ů ů ! f L J ł ů Ą ƨ d ž Ą N D Ą N j Ü f ƨ [K ł ů Ą ƨ d ž Ą N D
. č Č ē ù ě ě : ƨ T ž ! f K f Ğ ƨ ! f Č 5 ƨ T L J f Ü f ƨ n ! f : ƨ U ł j . + ň ů ! f Ğ ƨ ! f f o o D (ù N j d E ù Ē Ē)
. Đ Ē d/č : Đ Č Č d Č ł ů + Ą o ł ů ƨ f ů Ü ƨ T ž ! f K f Ğ ƨ ! f Č 5 ƨ ď ť ę f d ž Ü f o o f ů ƨ ƨ N j Ğ Ą N Ą

(Ďć) :ĺ2Nĵĝĵĵĵ

(dč) [illegible]
[illegible].

(dĎ) [illegible] ... [illegible] .ďďČ /Đ :[illegible] .ĒĚě/Đ :[illegible] .ĎĒē/Đ :[illegible].

(dď) [illegible] .ĎĒē/Đ :[illegible] .ĎĒē/Đ :[illegible].

(dĐ) [illegible]

(dē) [illegible]

(dĒ) [illegible] .ĎĒē/Đ :[illegible] .ĎĒē/Đ :[illegible] .ĎĒē/Đ :[

(ĐČ) .ĎČďĐ/Ď :+ƶƢƷŽƴƶďƶďƶĭ ƨƝƸƲƷ .čČĐ/ē :Lƶƶ!ƷƲƲƷƴƶƷƴƶƷ :ƨƲƲƷ

(Đč) ĂƝĂ ÜƲƷ!ƷĂĂƴƲƲĂ+ƶƢƷŽƴƶƷƴƶƷƴƶƷ

K'dţ dţ LĦ NĂ hy GĎţ ĦNj LĦŏ LĎ || ŽĂ5 LĦ ŏ ĦŽ DĦ ĂÜ ţ ĦĦ ýNĎ ĎĦ Ž NĎ 2 ŭP Ů
.Ĭ Ľ dţ ĦNĦ 2 || !R ýn DL ĦĂ ÜĎ ĦĂ n Ů Ħ K'Ħ LĦ ĦNĂ Ħ n Ů Ħ Ů Ħ Ħ dţ

DĦ ý|Lj Ħ 5 2 Ď Ħ LĦ OT ĦĦ5:2 Ď Ħ ýĦĂ D+mĦ LĦ K'dţ dţ Ĭ Ľ dţ ĎĦ dţ !f Ĭ Ľ dţ Ħ 2 **(ĐĒ)**
LĦĂ ÜĦĂ [dţ LĦ ýĦĂ :ĭ ŽŤ ýĦĂ ÜNĦ 2 Ăn Ů ĭ R Ħ NĦ ĦĦ dţ !f ŽĦ Ħ Č5 lĦ Ħ Ă ĭ ŽŤ Ħ
ÜĦĂ Ž Ă ÜĦ dn LĦ ĦĦ [Ă ÜĦ dĦ Ž Ă ÜĦ NĦ dĦ Ž Ă ÜĦ dţ LĦ ĦĦ [Ă ÜĦ Ž Ħ Ħ Ħ ÖĦ 2) Σ Ħ
ÜĦ LĦ ĦĦ dEE/dČ :LĦ Ħ ydĦ Ü ŽŤ Ħ :ŽĦ j.NĦ 2 Ăn Ů ĭ R Ħ :ĦĦ !f Ü Ħ !Ă || Ħ ĦĂ
.ĒĚě/Đ :DĦ Ž !f LĦ 2 !f ŽĦ Ħ

:2 Ď Ħ ĦĦ |dĦ Ď Ħ Ă D || ŽĂ5 LĦ ĦĦ Ď Ħ + ýĦĂ k Ħ LĦ 2 dĦ Ħ ĦĦ D DĦ ý |L !f ĦNj ýĦ Ž

K'dţ dţ ýĂ !f NĦ ĦĦ ĭ ĦĦ Ď Ħ NĦ ĦĦ + R Ħ || ŽĂ5 LĦ ĦĦ Ħ dţ LĦ D || T Ů Ă
.2 Ď Ħ Ă 2 Ď Ħ NĦ ĦĦ Ħ NĦ Ă Ü Ħ n Ů Ħ Ů Ħ Ħ dţ K'dţ dţ LĦ D LĦ ž

ĂNĂ ÜĦ ĦĦ T !f Ă DĦ Ħ ĭ !ĦĦ Ħ Ă n NĦ Σ ĦĦ NĦ Ĭ Ľ dţ K'dţ dţ LĦ 2 Ď Ħ ĦĦ pLĦ D || T Ů Ă
ŸĦ Č5 lĦ !f ŽĦ !k Č5 Ħ ĦĦ Ů ýĦĂ Ĭ ĦŽŽ ĦĂ LĦ + ŽT dţ U' zhK Ů dĦ k Ĭ ĦŽŽ 2 + HĦ ĦĦ
ŸĦ LĦ LĦ + ŽT dţ ýĦĂ [Ă + ĦĦ ýĂ 2 LĦ n ydĦ Ď Ħ LĦ ĦĦ ýĦĂ Ü Ħ ĦĦ 2 [ĦĦ Ħ LĦ
DĦ ĦĂ n LĦ 5 Ü ŽT ĦĂ D ý + ĦĦ ýNj DĦ pĂ D || !R ŽĦ Ă D + u' 5 Ă D ĦĦ LĦ Ă NĦ [Ă Ĭ !Ħ
lĦ !f ŽĦ !k ýĦĂ Ĭ ĦŽŽ Ď Ħ ýĂ !f ĦNj Σ ĦĂ Ü NĦ Ă ĦĦ pĦ Ħ ýĂ Ħ hn DĦ !f Ĭ ĦŽŽ 2 !f Ħ Ħ LĦ
OT ĦĦ + Ü Ħ Ħ ŽĦ !k Č5 2 Ď Ħ LĦ Ħ Ħ Ħ ĦĦ || ŽĂ5 LĦ ýĂ pLĦ u' ŽĦ ĦĦ 5 NĦ Ž Ă Ü Ħ ĦĦ
ŸĦ ýĦn hĦ ĦĦ Ž Ħ K'Ħ ĦĦ Ħ Ħ ĦĂ [k LĦ ĦĦ Ħ !f LNj Č5 ĦĦ Ħ pĦ Ħ ýĂ pLĦ Ħ ĦĦ Ħ ýĦ !
Ĭ ĦŽŽ OP ĦĦ Ħ ýĦ + Ħ Ħ Ħ Č5 Ħ ĦĦ LĦ ýĦĂ Ĭ ĦŽŽ ĦĂ ÜĦ P !f yĦĂ NĦ !f yĦ pýĦĂ Ĭ ĦŽŽ !Ħ
ÜĦ Ħ Ħ ýĦĂ Ĭ ĦŽŽ Ď Ħ ýĦĂ Ĭ ĦŽŽ Ď Ħ NĦ Ĭ ĦŽŽ OP ĦĂ ýĦ !f ýĦĂ
.DĦ ŽŽ ýĦĂ Ü |Ljý + LĦ NĦ LĦ Ă ÜĦ ý + Ÿ K'Ħ Ħ

+ !ą dţ LĦ NĦ Č5 Ħ j Σ + zĂ Ü 2 Ď Ħ ýĦĂ D LĦ + !ą dţ ĦĦ Ď || ŽĂ5 LĦ ĦĦ 2 + R ĭ R Ħ ĦĦ !f ĦNj LĦ **(Đē)**
+ ĦĦ hĦ LĦ ĦĦ n || !R ýn ÜĂ Ü n NĦ ĦĦ !Ħ Ĭ 2 [k K'LĦ Č R f 5 ŽĦ f U' zhy dĦ ĦĦ ŽT
LĦ LĦ hĦ + ĦĦ + ŽĂ [h + !ą dţ N Ħ Ħ Ħ Ħ Ĭ !Ħ Ĭ LĦ Ĭ !Ħ NĦ LĦ LĦ + ĦĦ Ħ ŽĂ !f
.2 Ď Ħ ýĦĂ D + TĦ Ħ

Ĭ Ľ Ħ Ħ Ħ

(ďČ) Ü#ž¢[!f ï ƨ[H¶ Ă2dž ĂŤDÜÜdž m¡!f ï ƨ#Ü f LJ¶ƨ[LJhÜDžŽLJh#[LJLJhÜDžŽLJh#[Lj
. ù Ňj¶dČ +Ďj ÜŽĂk ƨƨĂ ƨ¢ ŇJĂĂ LJ¡j!f ÜŽ5 ŇĂ lj#¢Ă ƨ[LJLJhÜDžŽŇ¶DLJ# ăĂ2
.Ď¢ě/Ď:Ÿ¶ŕ¶f Ÿ¶ŕ¶k:#ησ LJƨ¤#UJƨ

(ďč) ƨƨDŇ¶ĵ ï DžŽLJ#¶DŽLJƨUj#+R ƨĂ Ü ďdĎƨŽ ¶ Ăd ž LJh ƨdž DLJĂ+ŏ LJDŇ¶ĵ Ž+ dž2k NJƨ ĵDDž
#[Ă ï R!f ï Ăo!ƨ Ü¡ĵ Ă ï ƨ[H¶ Ă2dž ÜŤDLJ# ï ¶ Ăd ž LJhLJĂ2ÜŇĂ ĂNjlÜƨ#¡!f ăĂ2 LJdž
ï ƨ[H¶ CÜz!f LJhĂ2dž ÜŤ¶h#Σ ď ƨ+RŇĂ Ü ďdž#!f Σ Ü¶ ï DžŽÜƨ#¡!f Ü5 ƨ¶ÜÜ¶f NJ LJ¶h
LJ¶¶DŽLJhƨdžDLJ¶ƨƨ Σ dž : #UJƨ. N¶ÜÜ¶ NJĵ ï DžŽ#+R Ü¶ĵĂ lĂ#ĵ dž lÜƨ#¡!f Ÿ σÜ¶
||!+ĂĂ .ĐĚĚ/d' :čěĚĚ :K'Ă2ďuÜ!5¶Ă¶f #ƨ .LJ¶dž¶f ÜƨĂ LJ¶ÜƨĂ Ü¡ù Ňj¶ĚČ)
ƨdžďdž LJhƨdžDŸƨ ƨ¶ĂĂ ďď #UJƨ.čĐĎ/ NJDď#ĚĎ Dž#Ü¶ƨ ƨ#¡!f +5#zdžÜ5 ÜŇ¶ƨ lƨ#+R
.ù Ňj¶ĐČĐ :K'Ă2ďu!Ü¶ƨ#¡!f +¶ ¶ ďdž#Ü¶ƨ ƨ#¡!f +5#zdž(ù Ňj¶ĐĚ) ÜŇ¶ƨ

(ďĎ) Ü¶ƨ ƨĂ Ü¶ĵ Ňj¶ƨdž LJhÜ +#ďu!f Ÿ¶ƨ LJdž K'ƨ#¡!f LJdžĂ ĂĂ lƨ+Njý|Lj||ĂĂ5 LJƨ LJD#ďĂ
ƨƨDŸƨ ĂNjýp» :NĂp:f ÜPÜƨ lĂĂ ƨ[Ü5 Dƨ¶ĵ R!f #+R» :ƨ Ňj¶ƨdž LJƨýÜ¶ÜÜŇ¶ƨ#¡ƨ¶ƨ¶ƨ¶

(dĒ) ∑ ďĂ ÜďĎč :ƧTLŵ NĵĞ= ČƷÜ Ƨƨn.ƒ LĵƩČĞĵ+Ŗ ÜƲTĞƒ 2 ĐŽĂ ɣĂ|ƨďĂ lƨdž lČƒƨp|ĵĦNĂ ČƷ+ƨĎ.ƒ ɣČĞ= ČƷ ƩNĞ.dž LĵƩL Ƶ ĂNjĞdž|| ƨĂƷ LĵƩNĵĎ Ŗƒ ĞdžĂ ÜNjĂƒ ƩNjĞĞƩ ysĞj
.ēČč :KƩČƨ|ƒ

(dē) ČƷĂČĂ ùNjĒČ +ĎĵƩ ĞĂ ÜK'Ğƨ.ƒ ČƷĂ+ƒ ýčƨĞdžg LĵuƨĞdž LĵɣČĞ ĂĎ Lĵuƨdž lƨĞdž ĂĎ
Ÿƒ ɣČĞ= LĵdžŽƨ KTƨp ĞdžĂ|čL ĵĂĂ ÜĎƨĞƨ pƨhuČƨ|ƒ ČƷ Σ ČĞĵ DĞdžL ĵĂĂ ùNĵdĒ +ĎĵƩ
.čdČ :ƧTLŵ Ü ƨƨn.ƒ LĵƩƨƨLĵ.ƨĂhŮg

(dĒ) ĞĂ ÜĎNĵĂdžČĂĞdžĞdžL ČĂĞĵ Lĵuĵdžƨƨƒ ĞĂƨ LĵuŷSĞĵL] o!ƒ ĂĎýčĂ DĞĂƨ ĂĎ+ČĞĵdž DĞdž
ydžĂ+ČĞĵdž ČƷ ĞƨpŮƒ+ĎĵĞƨ NĵgK'ĞĞĵĵ ÜĵĞĞĵĎ DĵĞĂ ùNĵĒě :ČƷĂČĂ ÜČČ :+ĎĵƩ
:ƧLĵĵ ÜNĞĞƨp LĞdĞČĞĞĞdžĂ || !ĞdžĂĞĂ ÜĎĵƩ LĞĞĞĞ DĞĞĞĞ

(ēċ) Ÿƒ Čur ƨ) Ů ƢĮ !ƑĂ ƤƢĢĂ || Ǵur !ƑĂ ƢNǦdžĽĮ ơ!ƑĂ (ǴdžǦ Ÿƒ Čur ƨ) Σ ǴƢ LƢƒúÝĂƥĂNĂ
:ƨUƤƒ.dēđ/Ē :LĂžƢ!ƑĂ K+ĽƢ Ů ƢƨĂǴdž ƨUƤƒ.dđđ/đ :ýƢLĢƢ DǴdžŮ ĂƨĢ Ů ƤDǴdž
.dĐđ/Ē :ƨĮ džƢƢƨ Ů ƨĂĮ!ƢƢ

(ēČ) :LǴĢƢ ydǴ Ů ƨŮƢ Ů ƨŮƢ NƢĮƨĂ ÜýĢǴžÜŮƨĮ!ƢƢ Y ƨ+ LƢƢdždžÜƢNǦdžƢƢúÝĂƥĂNĂ
K+ĽƢ Ů ƢƨĂǴdž Ü|| Ǵur !ƢƢ LƢƨ Ĭ Ă2dž.đđĐ/đ :ýƢLĢƢ DǴdžŮ ĂƨĢƑĂ.đđdûđđč/dČ
.đēđ/Ē :LĂžƢƑĂ

(ēč) :ƨĮ džƢƢƨ Ů ƨĂĮ!ƢƢ LƢƢ:ƨUƤƒ.LƢƢĂƨĢƢŽýĂƥ LƢdžƢƨĮ Ĭ ƨǴĢƢƢ LƢƢ LƢƨ ýĂ|LĢžĂNĂ
ơĮ!ƢƢ+ ƨĮƢƢĂ :ýǴĢƢ || !ƨ ƨĮ Ĭ ƨTPdžƢƢ ƨ+ƨĂ.đēČ/Ē :LĂŤ džƨƢƢƢ Ü LƢƢĮŽƢƢ LƢƢ.đĐđ/Ē
.ĒČĒ/Đ :ƨ ǴƢ+!ƢƢ Ů ƨTPdžƢƢ.ƨ ƨ ydž

(ēČ) :ƨ ǴƢ+!ƢƢ Ů ƨTPdžƢƢ ĮƨƢ+ƨĂ ÜđĒĒ/Ē ƢƢÜ NƢĮƨĮƨĂ LĂžƢƑĂ K+ĽƢ ČƢĮ ƢƨĂǴdžĮƨƢ+ƨĂƢƢ
.ĒČĒ/Đ

(ēd) .đēĒ/Ē ƢƢÜ NƢĮƨĮƨĂ LĂžƢƑĂ K+ĽƢ ČƢĮ ƢƨĂǴdžĮƨƢ+ƨĂĮ ƨƢ+ !ƢƢ ýĂ|!ƢƢ ĂNĂ

(ēĐ) Ü2đƢƢ LƢƢƢƨĂ Ÿƒ ƢƨƨĂ LƢƨƨĂǴ ýĂƥĂ Ü(ǴdžǦ Ÿƒ Čur ƨ) Σ ǴƢ LƢƢ LƢƨ ČƢĂƨ!ƢƢ+ƢƢĂ2 ĂNĂ
ƢƢƨ Ů ƨĂĮ!ƢƢ LƢƢ.đđĐ/đ :ýƢLĢƢ DǴdžŮ ĂƨĢ Ů ƨUƤƒ Ü LƢƢĮ ƨƢƢ ƨ+ƨĂ LƢƢĂĢƢ ÜƢNǦdžĂ
.dĐĐ/Ē :ƨĮ džƢƢƨ

(ēđ) ýPƢƢ NƢƢƢY ƨ+ LƢƢ ýǴƢ.đđČ/dČ :ydǴƢ!ƢƢ ČƢĮ ƨŮƢ ƨ+ƨĂ ƨǴƢƢƢƢ Y ƨ+ LƢƢ ýĂ|LĢžĂNĂ
:ýǴƢ+ƨĂƢƢ ƨƢƢƢƢ:ýƢƢ.ƨ ƨƢƢƢƢƨ+ƨĂ K'ƢƢur ƨ ÜƢƢƢƢ ýur TĂ ydžƢƢ LƢƢ ơƢƢ.ýǴƢƢƢƢ YǴƢƢƢƢƢƢơ NƢƢƢƢƢƢ

فهرس المصادر والمراجع:

- Č yñu!fĂ Dďďz!f LjP!f Zďţ ţkČ5ČLĞďţ ĚĂ2 ŭĎĂďďţďţ!f ýu'ţf ĂñDLţďţf Y ĞĎT ŬŬţ ĂŬf .DďŽČČ ŬŬñz!f+ f2Rf CĞďţ2fp ŬKĂ2ďňŭčŬ ŬŬLĞďţ
- č ŭŬ ŬĞţ!f Ĭ ţJT dž ďoK Ŭďňţ?ţf Ğďňţďňţďňţďňţ LňŸf ďňţ ďňţ ĂñDŬŬţ!ďLĵf .ùNţ+ĐČď ŬY k!f DĞţ ŬKĂ2ďňŭ
- Ď :ţ ďoK ŬŸţLĞf DĞďňţ ďţďţ ĭ Ăţ!ďţ ďţ ţk ŬĞf2ţf ďĂ2 dňLňLţ o!f ďďňţďňĂñDŬ Ăţ!ďţ .DďŽČČ Ŭ!ñz!f+ f2Rf CĞďţ2fp ŬKĂ2ďňŭčŬ .ĭ ďmďţ:ţ f2?f ďňţ
- ď´ .Dďžěěē :+ďňţďţY k!f 2fp ŬKĂ2ďňŭčŬ ŬďďţţhŭţĂ2Ğ ŬŬDţţŽLňďďňD2+hĂñDŬ ďďţţ!ďţ
- Đ 2T dňţ ĂňţďŽŽ5 l2Nţ!f DĂţLţ ŬŬ+hĞf 2 T Ăŭ LT ĞďţĂñDLţďţf ýĞďţ Ŭňďďţ!f 2ţk LňŬ .2T dňţ ňţDŽňT dţ+T dţ ŬŬ2NţďĂ
- đ Ğďţ2fp ŬKĂ2ďňŭ2+Ğ ďďňD: ďoK Ŭ hďĂkf LňŬ T ňţ ĂñDĭ T ňţ LňďďňţŬ hďĂkf .+ f2Rf
- Ē DĂŽŽŽŽ5 2T dţ ďţ Ŭďďňţ LňŽDŽŽLňLňţ!f ďňţ LňďďţŬ ýĞďţ UP+ţf ĂñDŬ 2Ăţ!f LňŬ .DďŽěěĐ :+ďňţďţY k!f 2fp ŬKĂ2ďňŭčŬ ŬT2T dţ ţk
- ē ŬLţ!f ýďĂk LţĂ LňĞďţ yďĞ ŬP2ţ ĂñDĭ 2ŬŬ!f ďňţ LňŬ LňŬďďňţŬ LňŬďďňţŬ .ùNţ+ĐČď :2+ţf 2fp ŬKĂ2ďňŭ
- Ĕ ŬP2Tz!f KfĞf2!f Ŭ5 2TLţf Ŭ 2ţ!f LňĞ2 Ă2zďţ ďďňţŬ LňďďňţŬ 2ďP!f ĂñDŬ 2ţ!f LňŬ .DďŽČČĔ :+ďňT z!f+ĞďţŬKĂ2ďňŭčŬ
- Čċ ŬLĂLţĂ Y k!f ŬďĞDLţ LĂLţ!f 2 T+ ŬŬLţJŬT !f LňďďňŸf ďňţ Ĭ ţJT dňţ ďňţDŽŬţĞ .DďŽěěD :KĂ2ďňŭďďňţY k!f 2fp
- ČČ .KĂ2ďňŭ2+ţf 2fp ŬLţďďňţďňţŬ Ăďňţf Ŭf ďňţ ĂñDŬf ďňţ LňKĂţĞŬ Ăďňţf
- Čč 2ďĞf ďňţ ďďňţŬ ďoK ŬLţďďňT !f Ĭ DŽŽ 2ďĞ ďţ ŬŬf ďňţ ĂñDŬf ďňţ LňďďňţŬ LňĞ .DďŽěěČ ŬďďňţY k!f 2fp ŬKĂ2ďňŭĞŽ
- ČĎ .+ĞŬ2+T dňţďďňţŬ ďňţďďňţŬ LňďďňţŬ ýĞďňţ LňďďňţŬ ýĞďňţ LňďďňţŬ
- Čď´ 2ďďňţŬ ĞŬf Ŭf Ŭ ĂĞ!ďţ ďďňţŬ ďňţŬ ďoK ŬŬLţf T z!f 2ďňţ LňŬ LňŬ LňďďňţŬ 2ďňţ LňďďňţŬ .DďŽěěD :ýďňţ!f 2fp ŬKĂ2ďňŭ!ďĞT !f
- ČĐ :+!ĞŬ2!f+T dňţŬKĂ2ďňŭčŬ Ŭ Y ďňţ Y ďňţ ŬŬLţf T z!f 2ďňţ LňŬ LňŬ LňďďňţŬ 2ďňţ LňďďňţŬ .DďŽěěĒ
- Čď .DďŽěĒĒ :+ďňţŬ 2fp ŬKĂ2ďňŭLţĞ2!f ĞďňţĂ LňĞ2Ŭf KĞĂ ŬďďňţŬ LňďďňţŬ Σ dňţ ŬLţďďňţŬ LňďďňţŬ

- ČĒ :ŕ5ĞĂŕ ąŕĝ ÜĶĂąčŇ LĵĞąŕ ĞĞĂĂ LĵĞąŕ ĶĞĞĂ ÜĹĵĞĞĂŽĹĵŕĝ Σ ďŕ ÜĹĵĞĞĂŽĹĵŕĝ.
- Čē :ŕ ŕĞĝ ąŕĝ ÜąŕĹ ďąŽŮ ÜĹĂąŕ ďąĂ ąĝ ŕĞŕ ÜĹĝ σ ĝďąďąąĂĶŕĝ ąŕĹŕ ÜŇĹŕĝ.
- ČĒ ŕĹĹ ďąŽĶĂąččŮ ÜŮŮŕĹŕ ĞŽąĝ ÜĹĞąĂ LĵĝąĞĞĂ LĵĝąĞąĞąŽĹĵŕĝ Σ ďŕ ÜŇĹŕĝ.čĒĒĒ :ŕ!ĞąŕĹŕ
- čċ :ŕ!ĞąŕĹŕ ŕĹĹ ďąŽĶĂąčŕŮąŕĞĞĂŕĝąŕĹŕ ŕ5ąąďąŽŇĹŕĝ ĝďąďąĹĵĝąĞąĞąŽŸŕĝ ĝąą ĂĞąŇŮŇĹŕĝ.ùĹŕĝĐŇĐ
- čČ ýąĂĂŕĝ ąŕĞĞ LĵąĹąĞĞĂŕĝąĂĂ!ŕĝ ĭ ąŕĹąĞąąĂąĞąĂĂŕĝ LĵĝąĞĂąďąąĞąĞąĂŕĝ ĂĞąŇŮ ąŕĹąĞąąĂŕĝ ŕ ŕąĂŕĝ ĞĞąąąąŕĝąŕĝąĂĂ!ŕĝąŕĞąąĂąčŮ Ůŕ ĝĝąĞąĞąąąą

ďĎ- ƒƒƒ

An Exegesis of Surat al-Ikhlas, Surat al-Falaq, and Surat al-Nas in Ibn Fawrak's Tafsir: A Critical Study

Dr. Ali Abdul Aziz Sayyur,

Assistant Professor of Quranic Exegesis
and the Sciences of the Quran

Imam Malik College for Sharia and Law
Dubai - UAE

ABSTRACT

This article is a critical study of three surahs: Surat al-Ikhlas, Surat al-Falaq, and Surat al-Nas from Ibn Fawrak's Tafsir, which are known as *Ibn Fawrak's Tafsir*.

This article is divided into two sections: The first section is a critical study of the manuscript and its author and is divided into three chapters. The first chapter contains a biography of Ibn Fawrak Muhammad bin al-Hasan al-Asfahani, the second chapter discusses the political, social and scientific climate during the life of Ibn Fawrak, and the third chapter is a critical study about Ibn Fawrak's methodology in this tafsir. The second part of this study investigates the text and comments on the author's intent.

The researcher concludes by calling upon the ulama' (Islamic religious scholars) to fully investigate this text and to make available its important scientific elements and methodology to the public.